

Francis Bacon a „ködképekről”, a gondolkodás korlátairól, az előítéletekről

1561-1626

A ködképek (előítéletek)

A modern tudományosság megalapozása érdekében szükségesnek tartja az előítéletek leküzdését, az elfogulatlan vizsgálódást. Korábban ugyanis különböző ködképek (idolumok = idols = bálványok) akadályozták a tudományok fejlődését:

1. **a törzs ködképei:** Az emberi faj természetében gyökerező előítéletek. Ilyenek például az érzékcsalódások, a gondolkodást befolyásoló önkényesség, a cél-okság összetévesztése.
2. **a barlang ködképei:** Az egyéni természet, a hajlam szerinti tévedések. Az egyes emberre jellemző testi-lelki tulajdonságok, a neveltetése, szokásai és a véletlen következtében kialakuló sajátos korlátok (ideológiai beszűkülés).
3. **a piac ködképei:** A piac olyan hely, ahol az emberek csak beszélnek, anélkül, hogy a szavak tartalmára ügyelnének. A szavak igen sokszor nem létező dolgokat jelölnek, vagy pontatlanok, esetleg régi terminus technicusok segítségével kell teljesen új tartalmakat jelölni. A piac ködképei a szemantikai (jelentésbeli) problémát vetik fel.
4. **a színház ködképe:** A filozófiai iskolák és a tudományok dogmatikus tanai, a hazug hagyományok.

A helyes módszer

A gátló előítéletektől való megszabadulás után következhet a helyes módszer kiválasztása. A helyes módszer meghatározása **a megismerés három módjának** felvázolásával történik, melyeket az állatanalógia szemléletes eszközét alkalmazva mutat be. (1. a pók útja, 2. a hangya útja)

- **A helyes út a "méh útja"**, hiszen ebben az esetben az egyszerű **tények felhasználásával jutunk elméleti következtetésekig**, amint a méhnek is sikerül a nektárból mézet formálni. Ezt az utat Bacon előtt még nem alkalmazták. (Ez az indukciónak, amikor az egyestől jutok el az általánosig.)
- Az indukciónak része lehet a kizárás is. Pl. egy sor elemből kizárom a nem odaillő elemet.
Kakuktktojás: *asztal-ablak-alma-arany*.

